

Dynamiek en stagnatie in de Republiek

bron 1

De Leidse textielkoopman Pieter de la Court schrijft in 1662 in 'Interest van Holland, ofte gronden van Hollands-Welvaren' over Holland:

Maar stel dat al het land bezaaid werd met het noodzakelijkste, namelijk tarwe, en dat elke morgen (ongeveer 0,8 hectare) land jaarlijks vijftien zakken zou opleveren, zouden de 400.000 morgen land aan (elk van de) twee miljoen inwoners nog niet eens een pond brood per dag kunnen verschaffen. En stel dat het mogelijk was het uit te rekenen, dan zou blijken dat er nu alleen in de landbouw (...) meer mensen moesten werken dan daarvan kunnen worden gevoed. Dan zal dus duidelijk blijken, ook als men de overige vruchten die daar nu worden geoogst en alle andere levensbehoeften zou meetellen, dat de boeren en hun gezinnen zeer veel spijzen, drank, kleding, woningen en brandstof tekort zouden komen. Daarom kan men wel stellen dat Holland op geen enkele wijze op eigen benen kan staan, maar het op allerlei manieren zijn voedsel buiten zijn grenzen moet zoeken.

bron 2

Sir William Temple is van 1667 tot 1670 ambassadeur van Engeland in de Republiek. In 1672 publiceert hij 'Observations upon the United Provinces', onder andere een uiteenzetting van de geschiedenis van de Republiek. Over de moeizame onderhandelingen met Spanje in 1609 schrijft Temple:

Onder de Noord-Nederlanders werden alle stappen op weg naar het verdrag gezet met grote koelheid en hooghartigheid (...). Want de voorspoed van hun wapenen te land in de loop van meer dan dertig jaar vechten, en de indrukwekkende toename van hun macht ter zee en, onder bescherming daarvan, van hun handel, hadden hun hele strijdmacht, zowel te land als ter zee, afkerig gemaakt van zo'n verdrag. En dit gold ook voor het grootste deel van de bevolking, waar de ingekankerde haat tegen Spanje nog net zo fel was als tevoren en waar velen hoopten en verlangden fortuin te maken door de oorlog, wat reeds aan heel wat mensen onder hen uitstekend gelukt was.

bron 3

Tussen 1648 en 1651 schildert Abraham van den Tempel in opdracht van het stadsbestuur van Leiden een drietal grote schilderwerken met allegorische voorstellingen voor de nieuwe Lakenhal. In dit schilderij uit 1651 is het thema 'de Nering' (hier: de Leidse lakennijverheid):

Toelichting

Van links naar rechts stellen de figuren op de voorgrond voor:

Minerva (godin van de Wijsheid) en Mercurius (god van de Handel), de Vrede (knielend), de stedenmaagd Leiden, de Nering.

bron 4

Enkele passages uit een pamflet dat in 1747 in Gouda verschijnt:

Voorheen had men schrik om te regeren. Niet omdat men dat niet graag deed, maar omdat men terugschrok vanwege de moeite die het kostte. Men verrijkte zich toen nog niet met het zweet en bloed van de burgers; men wilde toen niet een eed afleggen tenzij men zeker wist dat deze nagekomen kon worden.

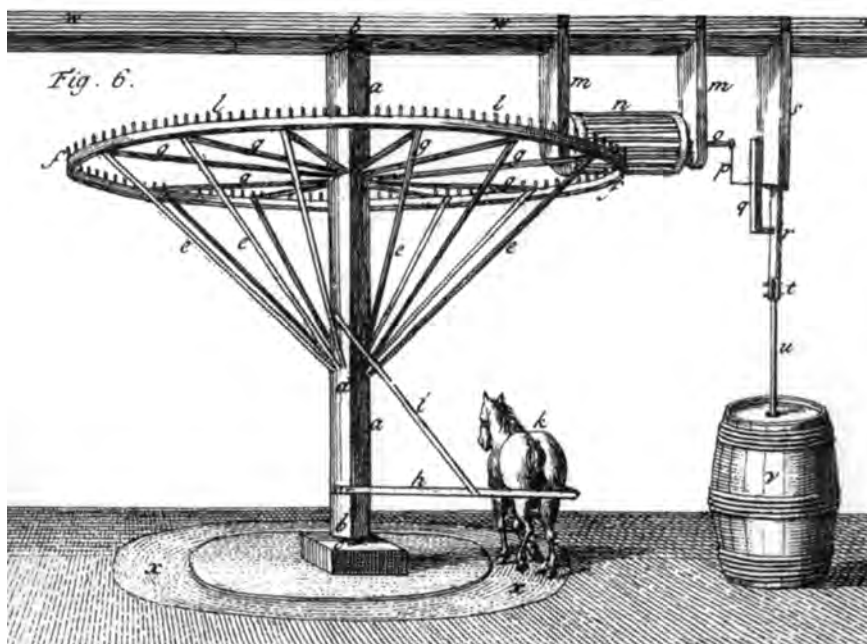
Nu gaat het echter totaal anders: nu is men alleen op eigen voordeel uit en wordt het gemeenschappelijk belang vergeten. Nu weet men dat de makkelijkste manier om rijk te worden is lid te worden, van een regering en daarom is men bereid om daar geld voor te geven. Men weet immers dat dat geld dubbel en dwars terugverdiend kan worden door gebruik te maken van het regeringsambt.

Zo gaat het tegenwoordig en men slaat geen acht op de wet die zegt dat je diegenen moet kiezen die "het rijkst en het wijst zijn".

Zo is er geen ambt vrij of het is voor de eigen kinderen, of kleinkinderen, en als al een ander het ambt krijgt, is het zodanig verminderd door het gedwongen geven van steekpenningen, dat degene die er van moet leven dat niet kan (of hij moet zelf allerlei slinkse zaken verzinnen). Zo moet een man die met het overzetten van mensen over de rivier de IJssel per keer twee duiten (acht duiten is een stuiver) verdient, iedere week zes stuivers aan de burgemeester brengen.

bron 5

Afbeelding van de werking van een rosmolen om boter te karnen. Het vat is gevuld met het vet van melk. Door deze room voortdurend te roeren, het karnen, wordt boter gemaakt:

bron 6

In een reisverslag over zijn bezoek aan de Republiek in 1773-1774 schrijft de Franse filosoof Denis Diderot:

Als men er nog eens goed over nadenkt, zal men tot de ontdekking komen dat de regeringsvorm die de zuivere democratie het dichtst benadert, het beste past bij een handelsnatie die voor haar welvaart gebaat is bij een zo groot mogelijke bewegingsvrijheid. Niemand begrijpt beter wat het belang van een koopman is dan hijzelf; zodra hij door welke autoriteit dan ook wordt gedirigeerd, hetzij door middel van belering, hetzij door wetten, is alles verloren. Dat is de reden waarom zowel degenen die Holland oorspronkelijk een stadhouder hebben gegeven, als zij die dit ambt vervolgens erfelijk hebben gemaakt, zich hebben laten misleiden door bijzondere omstandigheden, wat overigens geen excuus is, en het hebben laten komen tot een vorm van bestuur die diametraal tegen de geest van het geluk van de natie indruist. De kwalijke gevolgen van deze regeringsvorm worden zo langzamerhand zichtbaar; en zij zullen tegelijk met het gezag van de stadhouder steeds verder toenemen totdat, door een onmerkbaar voortschrijdende ontwikkeling, dit gezag uiteindelijk zal leiden tot slavernij en armoede, die op hun beurt weer aanleiding zullen geven tot een nieuwe revolutie. Bescherm de nijverheid maar hoedt u ervoor haar te willen commanderen. Reglementen, inspecties, belemmeringen, verbodsbepalingen en decreten hebben altijd een nadelige uitwerking op iets wat zo aan veranderingen onderhevig is als de handel.

Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam

bron 7

Op 20 september 1951 zegt Jean de Lattre de Tassigny, de bevelhebber van de Franse strijdkrachten in Indochina, tijdens een persconferentie in Washington:

Het verlies van Zuidoost-Azië zou betekenen dat het communisme over strategische grondstoffen zou beschikken, dat de Japanse economie voorgoed zou zijn getroffen en dat geheel Azië zou worden bedreigd. Zodra Tonkin is verloren, is er tot Suez geen enkele grens meer. Ik laat het aan uw verbeelding over hoe zeer defaitisme¹⁾ en verlies in de loop der tijd aan kracht winnen, hoe communistische vijfde kolonnes²⁾ terrein winnen in ieder land dat door communistische krachten van buiten wordt bedreigd.

noot 1 defaitisme = het gevoel een verloren strijd te leveren.

noot 2 vijfde kolonne = militaire eenheden die in het geheim opereren in vijandelijk gebied.

bron 8

Een Franse onderzoeker maakt in 1967 een reis door Noord-Vietnam. Met toestemming van de Noord-Vietnamese regering voert hij gesprekken in het dorp Xich Dang. Hij spreekt er met de 61-jarige boer Phan Van Chu, die in een goed gemeubileerd huis woont. Aan de muur hangt een portret van Stalin. Ook zijn er kleinere portretten van Ho Chi Minh, generaal Giap en Mao Zedong. Phan Van Chu vertelt:

Ik ben in dit dorp geboren in een familie van landarbeiders zonder grondbezit. In de feodale tijd kenden wij veel belastingen. Wij en andere dorpingen kregen geen onderwijs. Er was één school in ons district, maar wij hadden geen schijn van kans om erheen te mogen, want die was voor de rijken. (...) Vanaf achttien jaar moesten wij gedwongen werkzaamheden verrichten. Zo werden wij ingezet bij bouwwerkzaamheden voor plaatselijke bestuurders, rijken en Fransen (...). In dit dorp waren vier grootgrondbezitters. In de tijd van de landhervormingen werden zij opgepakt en naar gevangenkampen overgebracht. Daar brachten zij vier of vijf jaar en, in één geval, acht jaar door. Inmiddels zijn ze teruggekeerd en maken zij deel uit van onze coöperatie. (...)

Er bestond nooit enige twijfel over hun schuld: het waren zonder uitzondering grootgrondbezitters. De landhervorming is in ons dorp foutloos doorgevoerd. Geen enkel partijlid werd aangevallen. Nadat de eerste negentien families zich bij de coöperatie hadden aangesloten, deed de onze dat ook, ik meen eind 1960 of begin 1961. Ik bracht een os in, waarvan de prijs werd vastgesteld door de coöperatie. Waarom sloten we ons aan? Vaderlandsliefde en enthousiasme, dat was het vooral. (...) Wij geloven dat president Ho ons naar de overwinning zal leiden en dat ons volk op zekere dag weer verenigd zal zijn.

bron 9

Phung Thi Le Ly herinnert zich dat zij een meisje was in een Zuid-Vietnamees dorp tijdens de regering van Diem:

Op school was de druk om partij te kiezen erg groot. Onze onderwijzer, een dorpsgenoot genaamd Manh, die betaald werd door de regering, vroeg ons: "Wat zouden jullie doen als je een Vietcong ziet of hoort over iemand die hem helpt?" Wij antwoordden in koor: "Hem uitleveren aan de soldaten!" Manh prees ons antwoord en vertelde dat de Republikeinen¹⁾ onze familie veel geld zouden geven voor elke Vietcong die we hielpen te vangen. En toch, als we oorlogje speelden was er geen gebrek aan Vietcongstrijders en degenen die de Republikeinen moesten spelen, deden dat meestal tegen hun zin.

noot 1 Republikeinen zijn hier vertegenwoordigers van de Zuid-Vietnamese regering.

bron 10

Vier dagen na het begin van het Tet-offensief opent De Volkskrant op 3 februari 1968 met de kop "Johnson acht opzet Vietcong mislukt: 10.500 guerrillastrijders gesneuveld". In dezelfde krant publiceert Opland naar aanleiding van het Tet-offensief deze prent:

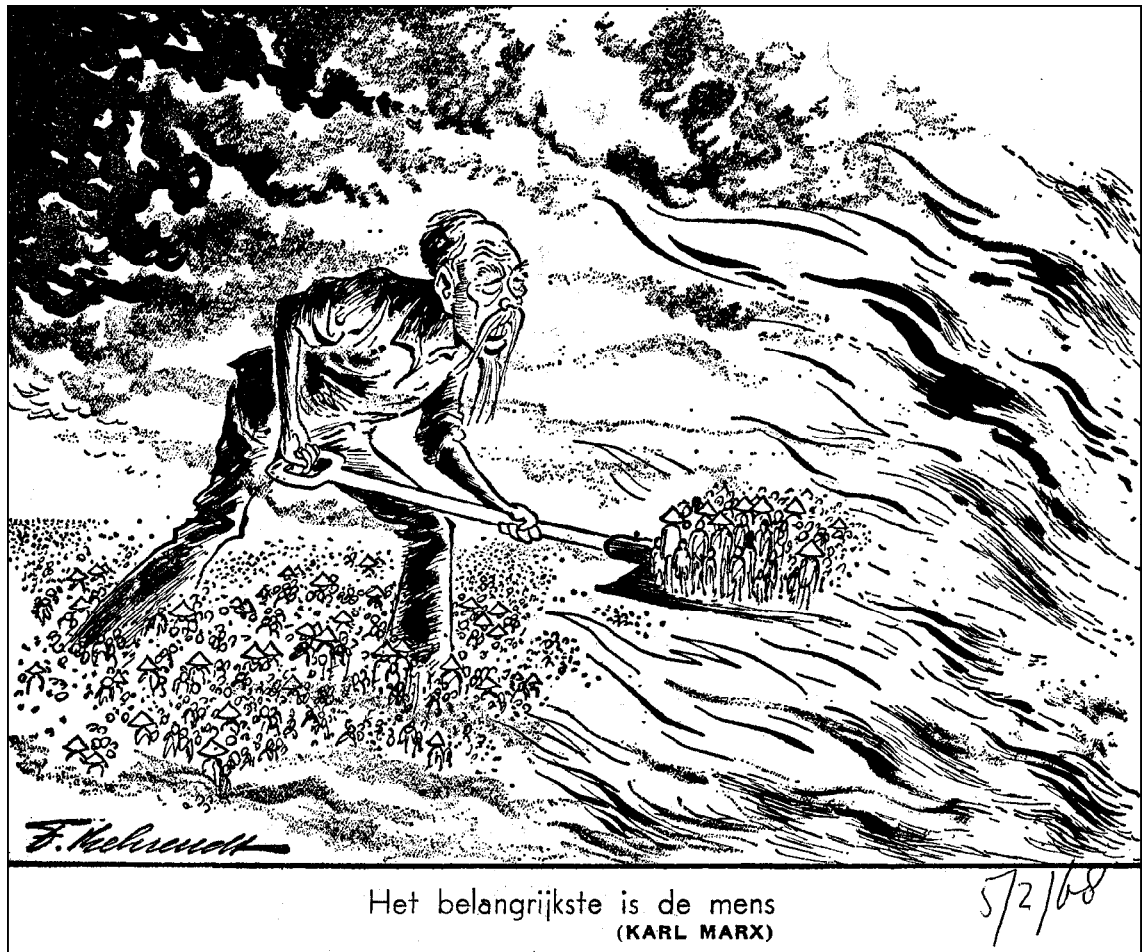
Toelichting

Titel van de prent: Apocalyps van de escalatie

Op de handschoen van de middelste ruiter staat geschreven: "Johnson".

bron 11

Frits Behrendt geeft een visie op het Tet-offensief in deze prent uit het Algemeen Handelsblad van 5 februari 1968:

Toelichting

Het onderschrift luidt: "Het belangrijkste is de mens (Karl Marx)".

De figuur met schep is Ho Chi Minh.

bron 12

De Noord-Vietnamese fotograaf Lam Hong maakt in 1972 in Hanoi een foto van een Amerikaanse piloot die via de pers zijn familie toespreekt:

bron 13

Op 2 april 1970 spreekt senator J. William Fulbright in de Amerikaanse Senaat:

In zekere zin moeten we de aanwezigheid van Noord-Vietnam in Indochina verwelkomen, omdat Noord-Vietnam heeft laten zien sterk genoeg te zijn Indochina te overheersen wanneer het niet door buitenlandse mogendheden werd lastig gevallen. Bovendien heeft Noord-Vietnam laten zien dat ze in staat is de Chinese hegemonie te weerstaan. Noord-Vietnam is echter een veel te klein land om ook maar enige hoop te hebben geheel Zuidoost-Azië te veroveren, laat staan een bedreiging te vormen voor de Verenigde Staten.